Palendrių šv. Benedikto vienuolynas

2015 m. birželio 9 d.

Romos Mišių istorija (21)

XVII A. ŠV. MIŠIOS, DAŽNA KOMUNIJA, PIRMOJI KOMUNIJA.

Sekmadienio Šv. Mišios

Atstačius apgriautas bažnyčias ir įvedus naujus architektūrinius elementus, tikintieji XVII a. pradėjo uoliau dalyvauti sekmadienio mišiose. Ši tikinčiųjų sueiga buvo esminis kolektyvinio gyvenimo momentas. Į mišias eidavo visų socialinių sluoksnių žmonės – nuo skurdžių ūkininkų ar amatininkų iki stambių žemvaldžių ir savininkų. Sekmadienio mišių lankymas, ypač kaimuose, reiškė priklausymą bendruomenei. Neiti į mišias buvo tolygu atskirti save nuo kaimo gyvenimo, nebent vietinės bažnyčios liturgija buvo skurdi ar klebonas nesukalbamas, tuomet žmonės eidavo į gretimą parapiją[1].

Mišių metu svarbūs buvo du elementai: pamokslas ir palaimintos duonos išdalinimas. Pamokslo metu sustiprėdavo priklausymo bendruomenei ir sykiu katalikų Bažnyčiai jausmas. Visai tikinčiųjų sueigai jis leido melstis vietinėmis, nacionalinėmis ir visos Bažnyčios intencijomis, vėl išreikšti vieną tikėjimą ir sužinoti parapijos naujienas[2].

Palaimintos duonos išdalinimo praktika gyvavo įvairiose Europos šalyse, bet ypač kai kuriuose Prancūzijos regionuose. Kiekvieną sekmadienį vis kita parapijos šeima, paprastai lydima tėvų ar draugų, atnešdavo vieną ar daugiau kepalus duonos į bažnyčią. Šią duoną ji atnešdavo prie altoriaus prieš pat mišias, atnašų procesijos metu arba mišių pabaigoje. Kunigas ją palaimindavo, supjaustydavo į mažus gabalėlius ir išdalindavo visai tikinčiųjų sueigai. Tikintieji šią palaimintą duonelę tuoj pat suvalgydavo, išskyrus tuos, kurie turėjo priimti komuniją.

Reikšmingi buvo du dalykai. Pirma: duoną tikintieji atnešdavo prie altoriaus kaip dovaną ir pateikdavo ją kaip atnašą. Po palaiminimo ši dovana jiems buvo gražinama kaip juntamas

[1] Plg. MARXEL, F, L'Eucharistie *au XVII siècle : le modèle tridentin,* in Encyclopédie de l'Eucharistie, Cerf, Paris, 2004, p. 221.

[2] Plg. Ten pat., p. 221–222.

dieviškojo palaiminimo užtikrinimas[3]. Antra: šios duonos išdalinimas buvo valgio bendrystės gestas[4] ir trečia: palaiminta duonelė buvo suprasta kaip Komunijos pakeitimas.

Be šių dviejų momentų, tikintieji Mišiose nuobodžiavo. Kunigai skundėsi sueigos nedrausmingumu, plepalais, net juokais. Žmonės ėmė ieškoti kitų pamaldumo užsiėmimų, geriau tinkančių jų jausmingumui.

Dažnas komunijos priėmimas

XVII a. bėgyje sekmadienio mišios prasiskverbė į tikinčiųjų socialinį gyvenimą, tačiau priimti velykinę komuniją žmonės įprato tik amžiaus pabaigoje. Ši sakramentinė sėkmė buvo vienas iš katalikiškos Tridento Reformos laimėjimų. Sekmadienio mišios ir velykinė komunija buvo du svarbūs priklausymo katalikiškai visuomenei faktoriai.

Pamažu ėmė ryškėti ir dažnos komunijos troškimas. Jau Tridento Susirinkimas paskatino dažnos komunijos praktiką, bet ir teigė, jog reikia vengti per didelio familiarumo, kuris gali sakramentą subanalinti[5], be to, reikia kruopščiai ištirti savo vidines nuostatas. Šitaip susirinkimas iškėlė dvi sunkiai suderinamas tendencijas, kurios paskatino skirtingų teorijų atsiradimą[6]. Tarp teologų šioje srityje iškilo keturios teorijos. Dvi iš jų buvo Bažnyčios atmestos – tai *laksizmas* ir *perdėtas rigorizmas*. Kitos dvi - *Sušvelnintas rigorizmas* įgavo pritarimą, o ta, kuri siekė *palengvinti visiems tikintiesiems galimybę dažnai priimti komuniją* nebuvo priimta, bet ir nekritikuota.

---

[3] Plg. JUNGMANN, J-A., *Missarum sollemnia, explication génétique de la Messe romaine*, (coll. Théologie 21), Paris, Aubier, 1953, pp. 391–393. Jungmann'as taip pat teigia, kad Vakaruose šis paprotys pasirodė pirmiausia Frankų kraštuose apie VI amžių. Pradžioje duonelė buvo dalinama tik katechumenams, kad šie pasiruoštų komunijai, vėliau – jau visiems. Pirmame tūkstantmetyje visi tikintieji turėdavo atnešti duonos, kurios tik dalis buvo koncekruojama, kita buvo palaiminama ir išdalijama tiems, kurie negalėjo priimti komunijos.
IX a. duonelės dalinimas jau tapo oficiali praktika. Sekmadieniais ir švenčių dienomis, kunigai, po komunijos, turėjo padalinti jos tiems, kurie nepriėmė komunijos. Nuo šiol šių apeigų laikėsi šimtmečiais visas Vakarų pasaulis. Palaiminta duonelė buvo labai susijusi su Komunija. Ji buvo kepama ostijos formos iš neraugintos duonos, bet XII a. pasijuto šio tapatinimo pavojai ir jau siekta atskirti šią duoną nuo komunijos ir forma, ir dalinimo būdu. Dar XII a. jos ryšys su Komunija buvo esminis, bet vėliau ši duona buvo paversta vien tik sakramentalija, ne daugiau vertinga kaip švęstas vanduo. (Plg. Ten pat, pp. 392–393).

[4] VENARD, M., *La fraternité des banquets*, dans *Pratiques et discours alimentaires à la Renaissance*, actes du colloque de Tours, 1979, éd. par Jean-Claude Margolin et Robert Sauzet, Paris, 1982, p. 144.

[5] Tokį paraginimą randame XXII sesijoje, 6 skyr. (1562 m. rug. 17 d.): „Šventasis susirinkimas pageidautų (optaret quidem), kad kaskart mišiose dalyvaujantys tikintieji komuniją priimtų ne tik dvasiniu troškimu, bet ir sakramentiškai. Per tai jie gautų gausesnių šio švento sakramento vaisių. Tačiau jei taip nėra visada atliekama (nec tamen, si id non semper fiat), kai vien tik kunigas priima komuniją sakramentiškai, – šių Mišių susirinkimas nelaiko privačiomis ir neteisėtomis“.

[6] Plg. DUHR, J, *Communion fréquente*, Dictionnaire de spiritualité, t. II, Beauchesne, Paris, 1593, p. 1273.

Laksizmas

Laksistinė teorija, iškilusi Ispanijoje, siekė sakramento meilės, be pagarbos. Judėjimo, kilusio iš „Alumbrados“ (apšviestųjų), nariai paprastus žmones bandė įtikinti, kad šie turi nuspręsti patys už savo sąžinę. Konfesarijaus patarimus, kaip dažnai priimti komuniją ar tiesiog prie jos nesiartinti, jie laikė įsiveržimais į sąžinę. Laksistinės mintys gimė ir plėtėsi pirmiausia Ispanijoje, o tarp 1675 ir 1689 buvo skleidžiamos ir Romoje. Šias idėjas skelbė ispano kunigo Migelio de Molinos[7] pasekėjai.

Perdėtas rigorizmas

Kitas kraštutinumas – *perdėtas rigorizmas* priešinosi dažnos komunijos praktikai. Ši teorija gimė Prancūzijoje, o pagrindinis teorijos kūrėjas buvo Antuanas Arnauldas savo knygoje „Krikščioniški laiškai“ nurodęs kokių sąlygų reikia norint priimti komuniją. Pirmiausia jis nori, kad šio nupuolusių sielų maisto būtų karštai trokštama, tačiau jis reikalauja, kad šiam tikslui būtų pašalinta bet kokie netvarkingi jausmai.

> „Aš nematau, – rašo jis, – kaip galima gyventi neturint jokio polinkio į lengvą nuodėmę. Negana to, nematau, kaip galima neturėti slapto polinkio į kūrinį, ne tik į asmenį, bet ir į pareigą, ne tik į pareigą, bet ir į nebūtiną mėsą; ir ne tik į mėsą, bet ir į kambarį, į drabužį, į knygą, į gėlę – taigi, turėti pilnai paruošta sielą, idant galėtum artintis prie šventosios Eucharistijos“ […] Artindamiesi prie Jo būdami palinkę į kokį nors kūrinį tampame neverti Eucharistijos“[8].

Ši teorija skleidė tokią didelę pagarbą Švč. Sakramentui, kad reikalavo artintis prie Eucharistijos tik pašalinus bet kokį polinkį į lengvą nuodėmę. Savo mintis Arnauldas dar kartą išsakė knygoje „Apie Dažną Komuniją“ (1643 m.), kuri, vos išleista, pažadino tokį susidomėjimą,

---

[7] Migelis de Molinos buvo kasdienės komunijos apaštalas. „Jei prisiartini prie komunijos nuolankiai, – teigi jis, – trokšdamas vykdyti Dievo valią, leidus konfesarijui, gali priimti Dievą kasdien ir kasdien darysi pažangą ir tapsi geresnis“, nes dažna komunija „yra vaistas trūkumams ir stiprina dorybes“ […] nors ir nejauti pamaldumo, troškimo ir alkio dieviškam valgiui, tai nėra kliūtis, jei tvirtai esi pasiryžęs nenusidėti ir neužgauti Dievą“. (MIGUEL DE MOLINOS, *Guide spiritiuel*, Paris, 1997, pp. 133–135). Tačiau 1687 m. pop. Inocentas XI, pasmerkdamas kvietizmą, pareiškė pretenzijas ir Molinos’ui, nes kai kuriose šio mintyse įžvelgė kvietizmo tendencijų. Mat Molinos kitur teigė, kad vidinėms ir dvasinėms sielos, kurios stengiasi gyventi skaisčiau, labiau atsisakant savęs, su visišku savęs išsižadėjimu, vidiniu marinimusi ir nuolatiniu susikaupimu, nereikia išankstinio pasiruošimo priimti komuniją, nes pats jų gyvenimas yra nuolatinis ir tobulas pasiruošimas. Ir priešingai, išorinėms sieloms prieš komuniją jis nurodo rimtai pasiruošti: atlikti išpažintį, atsitraukti nuo žemės kūrinių, pasilikti tyloje. (Plg. Ten pat, pp. 133–135). Kvietizmas, priminkime, buvo XVII–XVIII a. romanų šalyse paplitusi mistikos pakraipa, siektinu tobulumo būviu laikiusi gryną vidujybę, visišką pasyvumą, nesavanaudiškumą, visiškai rezignacinę meilę Dievui. Kvietistinio nusiteikimo padarinys Bažnyčios dvasingumui buvo tas, jog imta daugiau ar mažiau atmesti sakytinę maldą, ypač prašymo maldą, nemistinį įsimąstymą ir veikliąją askezę. (Plg. VORGRIMLER, H., Naujasis teologijos žodynas, Kaunas, Katalikų interneto tarnyba, 2003. p. 306.)

[8] ARNAULD, A, *Lettres chrétiennes*, lettre 53, édit de Paris, 1648, t. 2, pp. 564–575.

kad per šešis mėnesius buvo perleista keturis kartus. Pasekmės buvo sunkios: Eucharistijos pagarba virto baime.

Dažnos komunijos skatintojai

Dažnos komunijos praktikos gynėjai pirmiausia atsirado Ispanijoje. Jie nebuvo Romos sukritikuoti nei pasmerkti. Pagrindiniai jų buvo Jeanas Falkonis, benediktinas Pjieras de Marcillas, pranciškonas Juozapas de Santa Maria ir kartūzas Antuanas de Molina. Pastarasis parašė veikalą „Instruccion de sacerdotes“ (1608 m.), kuris turėjo didžiulį pasisekimą. 7 skyriuje Molina pateikė pagrindinius savo teiginius:

> Sulig šventųjų ir teologų doktrina – rašo jis – tas, kuris nesijaučia kaltas jokia mirtina nuodėme, arba ją padaręs, atliko išpažintį, tikrai gailėjosi ir nuoširdžiai trokšta pasitaisyti, yra pasiruošęs tinkamai ir vaisingai priimti komuniją. Ta laikysena, kurios pakanka priimti komuniją kartą per metus, yra tinkama ir priimti komuniją kelis kartus ir net kasdien, jei tokią laikyseną turime kasdien. (7, § 2) […] idant tikintysis galėtų priimti komuniją kasdien, nereikia, kad jis būtų patikrintas, ar yra malonės ir šventumo būklėje, nereikia ir pasiekti tobulumą, kaip kai kurie galvoja. Pakanka šių dalykų siekti, nuoširdžiai jų trokšti, kruopščiai save saugoti, nutyrinti savo širdį malda ir susikaupimu, norėti pasiruošti komunijai kasdien“ (7, § 3).

Sušvelnintas rigorizmas

Sušvelninto rigorizmo teorija paėmė viršų kitų doktrinų atžvilgiu ir tapo Eucharistijos priėmimo norma iki Pijaus X pontifikato[9] (1903 – 1914). Jos laikėsi Jėzaus Draugija, bet didžiausią įtaką jos įtvirtinimui turėjo anuometinis Ženevos vyskupas Pranciškus Salezas (1567 – 1622).

Jėzaus Draugijos atstovai žvelgė šiek tiek griežčiau į dažną komunijos praktiką. 1567 m. jų išleistame dekrete (26 taisyklė) teigiama: „Šiandienis maldingumas skatina tikinčiuosius dažnai priimti komuniją. Tačiau mūsiškiai turi perspėti besiveržiančius prie komunijos, kad jie jos nepriimti dažniau nei kas 8 dienos, ypač jei jie susituokę“. Ši taisyklė pasauliečiams Draugijoje įsigalėjo kaip nekintantis kanonas nuo 1594 metų. Vėliau patiems uoliausiems pasauliečiams jezuitai suteikdavo geriausiu atveju kas savaitinę komuniją, o kasdienę – tik labai retiems tikintiesiems.

[9] Plg. DUHR, J, *op. cit*, p. 1277.

Pranciškus Salezas mokymas pateikė daugiau nuancų. Savo knygoje „Įvadas į maldingą gyvenimą“ jis teigia:

> „Kas gali, tegu priima šv. Komuniją kasdien. Labai patariu kiekvienam eiti šv. Komunijos kas savaitė, ypač kurie nėra pratę nusidėti. Taip moko šv. Augustinas, palikdamas galutinį sprendimą išmintingam nuodėmklausiui. Dažnai ar kasdien einant prie šv. Komunijos, reikia atitinkamai pasiruošti, jausti meilę Jėzui. Todėl be atodairos patarti visiems dažnai eiti prie šv. Komunijos negalima. Bet daugybė sielų myli Jėzų, nori kartu su juo kartu būti; todėl negalima drausti visiems dažnai priimti šv. Komuniją. Sprendimas turi būti taikomas kiekvienai sielai atskirai, žiūrint jo padėties. Nebūtų išmintinga be atodairos raginti visus kasdien priimti šv. Komuniją, nežiūrint į sielos nuotaikas. Lygiai neišmintinga būtų visiems drausti kasdieninę Komuniją, ypač kai nuodėmklausys ją leidžia.
>
> Šv. Augustinas labai pataria savaitinę šv. Komuniją. Bus gera ir tau, Filotėja, sekmadieniais per Mišias priimti Jėzų Komunijoje, pirmiau apvalius savo sąžinę, jei yra reikalo, nuo nuodėmių Atgailos sakramentu. Jei leidžia dvasios tėvas, eik dažniau, net kasdien, jei galiu, prie šv. Komunijos.
>
> Priimant šv. Komuniją, reikia būti laisvam nuo sunkių ir kasdieninių nuodėmių pamėgimo; turėk gerą intenciją ir norėk artimiau susivienyti su Jėzumi savo dvasia. Kas nori kasdien priimti šv. Komuniją, tegul tai daro.[10]“

Iš šių minčių matoma, kad Ženevos vyskupas pataria savaitinę komuniją tiems, kurie yra apvalę savo sąžinę nuo nuodėmių, o tie, kurie yra laisvi nuo sunkių ir kasdieninių nuodėmių pamėgimo gali priimti komuniją kasdien. Be to, jis laisviau žiūrėjo į susituokusius:

> Santuokos pareigos neturi sukliudyti šv. Komunijos, jei kas jos pamaldžiai trokšta. Pirmieji krikščionys kasdien priimdavo Komuniją ir gyvendami santuokoje, susilaukdavo gausių įpėdinių. Todėl, dar kartą sakau: dažna komunija nekliudo niekam, nei tėvams, nei vyrams, nei žmonoms, kad tik jos einantieji laikytųsi išmintingai ir akylai. Liga nesudaro kliūties šv. Komunijai, nebent tokia, kuri verčia ligonį dažnai vemti[11].

Vis dėlto, XVII a. retas priimdavo komuniją dažniau nei kas savaitę. Net vienuolės priimdavo komuniją ne dažniau kaip ketvirtadieniais, sekmadieniais ir per šventes, ir tik kai kurios galėdavo jos eiti dažniau[12].

---

[10] SALEZAS, P., Išganymo kelias, Filotėja, Marijonų talkininkų centro leidykla, Kaunas, 2002, p. 99–101.

[11] Ten pat, p. 101.

[12] Plg. MARXEL, F, *op cit*, p. 225–226.

Pirmoji komunija

Potridentinė katalikų Reforma įvedė „Pirmosios komunijos“ praktiką. Tai buvo papildomas eucharistinio kulto parodymas. Šios apeigos ir pačiam vaikui bylojo, kad jis oficialiai yra integruojamas į parapijos bendruomenę. Amžius, nuo kurio vaikas turėjo prieiti pirmosios Komunijos, kėlė nemažai debatų. Tridento Susirinkimas šiuo klausimu neišsakė aiškios pozicijos. Vienoje sesijoje jis teigė, kad vaikas turi būti pasiekęs „sumanų amžių[13]“, kitoje sesijoje jis neuždraudė „kai kuriuose kraštuose“ pirmosios komunijos tiems, kurie dar nebuvo pasiekę „sąmoningo amžiaus“, bet sykiu atleido juos nuo šios būtinybės, nes šie vaikai dar „negali prarasti vaiko malonės“[14]. Tapo neaiškus skirtumas tarp sumanaus amžiaus ir sąmoningo amžiaus.

Viena vertus, vaikas turėjo būti sąmoningas, t. y. skirti blogį nuo gėrio ir eiti išpažinties, kita vertus, jis turėjo būti sumanus, t.y, skirti paprastą valgį nuo eucharistinio, be to, parodyti šiam skonį. Iš vyskupų debatų išplaukė du amžiaus laikotarpiai: 10 – 12 arba 13 – 14 metų. Viskas buvo palikta klebono sprendimui. Griežto rigorizmo atstovai siekė nukelti šį laiką į 14 – 15 ir net 18 metų, idant vaikas jau turėtų tvirtą vidinę dispoziciją[15]. Už Europos ribų, pirmosios komunijos praktika buvo esminis misionieriškos strategijos elementas, leidęs naujajai religijai lengvai laimėti vaikus.

Br. Lukas Skroblas OSB

Literatūra

- ARNAULD, A, *Lettres chrétiennes*, lettre 53, édit de Paris, 1648, t. 2, pp. 564–575.
- DUHR, J, *Communion fréquente*, Dictionnaire de spiritualité, t. II, Beauchesne, Paris, 1593, pp. 1234–1292.
- JUNGMANN, J-A., *Missarum sollemnia, explication génétique de la Messe romaine*, (coll. *Théologie* 21), Paris, Aubier, 1953.

[13] Plg. TRIDENTO SUSIRINKIMAS, 1551 m. spalio 11d., XIII sesija: „*cum ad annos discretionis pervenerint*“.

[14] Plg. Tridento Susirinkimas, 1562 m. XXI sesija: „Taip pat Susirinkimas moko, kad niekas neverčia vaikų, kurie dar nepasiekė sąmoningo amžiaus (*parvulos usu rationis carentes*) priimti pirmąją sakramentinę Komuniją, nes atgimdyti krikšto vandeniu ir įskiepyti į Kristų, šiame laike jie dar negali prarasti gautos Dievo vaikų malonės. Bet dėl to nereikia atmesti Senovės, jei šio papročio kai kuriuose kraštuose kartais buvo laikomasi (*si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit*)“.

[15] Plg. MARXEL, F, *op cit*, p. 230 –231.

- MARXEL, F, *L'Eucharistie au XVII siècle : le modèle tridentin,* in Encyclopédie de l'Eucharistie, Cerf, Paris, 2004, pp. 213–238.
- MIGUEL DE MOLINOS, *Guide spirituel*, Paris, 1997.
- PRANCIŠKUS SALEZAS, *Išganymo kelias, Filotėja*, Marijonų talkininkų centro leidykla, Kaunas, 2002.
- VENARD, M., *La fraternité des banquets*, dans *Pratiques et discours alimentaires à la Renaissance*, actes du colloque de Tours, 1979, éd. par Jean-Claude Margolin et Robert Sauzet, Paris, 1982, pp. 137–144.
- VORGRIMLER, H., Naujasis teologijos žodynas, Kaunas, Katalikų interneto tarnyba, 2003.
- TRIDENTO SUSIRINKIMAS, XIII, XXI ir XXII sesijos.